

MIKA WICKSTRÖM

MARKKU TOIKKA

ERIKOISTEN ROOLIEN MIES

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.
Text and data mining prohibited.

Tekijä kiittää Journalistisen kulttuurin edistämissäätiötä
sekä Otavan Kirjasäätiötä saamastaan tuesta.

Kuvaliitteen kuvat: Markku Toikan kotialbumi ellei toisin mainita.

© Mika Wickström, Markku Toikka ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Kustannusosakeyhtiö Otava
Uudenmaankatu 10, 00120 Helsinki
tuoteturvallisuus@otava.fi

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-54387-9

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

SISÄLLYS

Ensimmäinen osa Näyttelijän eväät	7
Luku 1 Karjalaisten poika Somerolta	9
Luku 2 Menolippu Helsinkiin	25
Luku 3 Ensimmäiset roolityöni	35
Luku 4 Kalle Holmbergin Kullervona	42
Luku 5 Tapaus Pete Q	50
Luku 6 Lavoilta kameran eteen	57
Luku 7 Arto Mellerin alter egona	63
Luku 8 Aki Kaurismäen murhamiehenä	71
Luku 9 Elämäni toiseksi tärkein rooli	78
Luku 10 Rakastajan hynttyissä	83
Luku 11 Pekkana Frankien jengissä	87
Luku 12 Oodi Mänttärille	94
Luku 13 Proosaa valkokankaalla	97
Luku 14 Omaan tupaan	106
Toinen osa Studioissa	111
Luku 15 Tilannekomiikkaa	113
Luku 16 Kuolemansynnit ja Kahdeksas ihme ...	118
Luku 17 Duunareiden vetimissä	133
Luku 18 Kommunistista porvariksi	138
Luku 19 Perheenlisäystä Wuhanista	144
Luku 20 Formaattiviihteen palveluksessa	149
Luku 21 Keltanahkainen öykkäri Springfieldistä	155

Kolmas osa Lavoilla	161
Luku 22 Charles Bukowskina	163
Luku 23 Jouko Turkan sätkynukkena	170
Luku 24 Housut pois Hämeenlinnassa	181
Luku 25 Viraapelihommissa	
Suokkaan ideapajassa	188
Luku 26 Lavakomiikan palveluksessa	192
Luku 27 Elämän uudet rakennuspalikat	203
Luku 28 Takaisin teatterilavoille	212
Luku 29 Lavoilta uudelleen kameran eteen	217
Luku 30 Kumpulasta kajahtaa	222
Luku 31 Elämää maalla, merellä	
ja vähän ilmassakin	229
Luku 32 Reppureissulla Sri Lankassa	239
Luku 33 Lintujen viimeinen lento	247
 Henkilöhakemisto	 253

ENSIMMÄINEN OSA

Näyttelijän eväät

Luku 1

Karjalaisten poika Somerolta

Koko elämäni on ollut melkoista improvisointia. Harvoin olen tien-nyt, mitä tapahtuu seuraavaksi, sillä minulla ei ole koskaan ollut mitään kunnianhimoista suunnitelmaa urani suhteen. Meikäläiseltä on löytynyt kuitenkin aina sen verran rohkeutta, että olen ottanut vastaan haasteen kuin haasteen ja pyrkinyt käyttämään estradi-taiteilijan lahjakkuuttani. Koska kyllähän minulla lahjojakin on ollut. Nuorena näyttelijänä en sitä vielä uskonut, vaikka pääsin tekemään isojakin juttuja. Ajattelin, että olin vain päätenyt rooleihin, joihin en olisi oikeasti kuulunut: muut olivat taitavampia ja minä olin ajautunut porukkaan puolivahingossa. Vasta myöhemmällä iällä aloin uskoa kykyihini – ja useammankin lajityypin suhteen. Olen onnistunut roolitöissäni lukuisia kertoja, mutta olen myös epäonnistunut. Voin olla ylpeä paljosta, vaikken tietenkään kaikesta.

Koko Suomi oli aivan toisenlainen paikka silloin, kun muutin Somerolta Helsinkiin vuonna 1974 ja aloin opiskella ensin valtiotieteellisessä tiedekunnassa. Elämä Kekkoslovakian pääkaupungissa tuntui silloin vielä jokseenkin normaalilta. Kävin sääntillisesti luennoilla, vietin aikaa Hämmäläis-Osakunnan riennoissa ja opettelin pärjäämään omin nokkini isossa kaupungissa. Kaikki muuttui kertaheitolla, kun keksin hakea Teatterikouluun ja pääsin sisään ensimmäisellä yrittämällä vuonna 1976. Kukaan meistä taideopiskelijoista ei viettänyt iltojaan kämpillä tai osakunnissa. Kaikki tapahtui ravintoloissa – joko Vanhan kuppilassa, Bulevardiassa tai missä milloinkin. Jotkut poikke-

sivat myös Kosmokseen, mutta siellä kävi lähinnä asemansa lunastaneita taiteilijoita. Ei sinne mitään opiskelijoita kaivattu.

Monesta meistä tuli täysiä boheemeja. Päivät kuluivat koululla aamusta iltaan omassa taidekuplassa, ja sitten etsiädyttiin samanhenkisten seuraan baareihin. Vanhalla kävi paljon musaporukkaa, kuten Pekka Tammilehto eli Topi Sorsakoski, jolle keräsimme keran kolehdin uusiin kenkiin. Topi oli tallustellut pidemmän aikaa jollain ihme läpysköillä – niiden pohjat repsottivat ja sukat paistoivat läpi saumakohdista. Mieshän kuolee tuberkkeliin, jollei kukaan jee-saa häntä. Topi otti meidän lahjoituksemme kiltisti vastaan ja haki itselleen ehjät jalkineet.

Vanhalla istui myös Dave ”Isokynä” Lindholmia ja Albert Järvistä, mutta myös kuvanveistäjiä, jotka viettivät aikaansa omassa porukassaan valkoisten marmoripöytien ääressä. He tykkäsivät ilmeisesti niin paljon pöytien materiaalista, että kerääntyivät sen tähden aina sinne. Loppuillasta kuului onttoja kumahduksia, kun arvon kuvanveistäjien päitä putoili marmoriin. Raskaat työt vaativat raskaat hovit, kuten sanonta kuului.

”Bulsussa” kävi enemmän teatteriväkeä – näyttelijöitä ja näyttelijöiden jälkikasvua. Meidän pöytäseurueeseemme kuuluivat yleensä Sanna-Kaisa Palo poikaystävänsä Jami Hyttisen kanssa, Sanna Fransman, joka hengaili Kari Väänäsen kanssa, Jukka-Pekka Palo ja Matti Pellonpää huomiota herättävän kauniin tyttöystävänsä Apollon kanssa. Sannat asuivat kimpassa. Heidän ovelaan ei lukenut sukunimiä vaan pelkkä etunimi monikossa. Minun tyttöystäväni oli ollut Ulla Uotinen, johon olin tutustunut Ylioppilasteatterissa. ”Titta” ei kuulunut kuitenkaan porukkaamme, koska suhteemme päättyi sinä kesänä, kun pääsin Teatterikouluun.

Elämämme oli jatkuva penninvenyttämistä. Rahaa riitti ehkä pariin kolpakolliseen, ja piti juoda hitaasti, ettei olisi tarvinnut istua kuivin suin. Olimme niin kertakaikkisen persauksisia, että sitä on vaikea edes käsittää. Kävimme nostamassa opintolainan, ja kohta sekin oli jo käytetty. Ei itselläni ainakaan ollut mitään kykyä käsitellä rahaa

niin, että lainasta olisi riittänyt koko syksyksi tai seuraavasta erästä kesään asti. Vannoimme, ettemme antaudu porvarilliselle elämäntavalle emmekä yhteiskunnan vietäviksi. Elimme omaa elämäämme, ja kyllähän sitä tuli sitten elettyäkin.

Aikakauteen liittyi tietysti myös suurta seksuaalista vapautuneisuutta, joka oli perua 1960-luvulta. Kun nuoret ihmiset kokoontuivat urbaaneihin ravintoloihin estottomissa tunnelmissa, joku löysi aina tiensä johonkin sänkyyn. Sitten vähän seurusteltiin, mutta kohta jatkui taas sama vehtaaminen. Ei siinä ollut mitään kummallista – se oli nuorten taideopiskelijoiden elämää – mutta kyllähän me nyt vietimme aika toisenlaista arkea kuin muut samojen katujen tallaajat.

Pitää myös muistaa, että Helsinki oli 1970- ja 1980-luvulla aikamoinen takapajula, jos Stadia vertaa nykyiseen. Ei ollut edes terasseja, ja kaiken maailman pikkutarkat säännöt kahlitsivat ihmisten elämää. Helsinki oli tyyli ja ruma kaupunki, monessa mielessä, mutta me teimme siitä itsellemme hieman kauniimman.

Vanhan kellarissa oli sellainen erikoisuus, että siellä kävi myös homoseksuaaleja. Suomen lainsäädäntö määritti heidät tuolloin vielä rikollisiksi. Me päädyimme välillä heidän kanssaan samaan kellarikerrokseen, joka oli pidempään auki kuin varsinainen kuppila. Meillä ei ollut pienimpiäkään ongelmia keskenämme. Homot saivat ryypiskellä keskenään kaikessa rauhassa. Välillä joku poikkesi meidän pöytäämme ja saattoi vähän flirttaillakin, mutta mikäpä siinä. Olin itse niin vahvasti kallellani vastakkaiseen sukupuoleen, ettei flirtti oikein purrut, mutta mitään numeroa ei sellaisesta tarvinnut tehdä. Meillä ei ollut minkään sortin homofobiaa, ei niin kenelläkään, vaikka yhteiskunnan asenteet olivat silloin erittäin brutaaleja.

Bulevardiassa kävi myös oopperan väkeä, koska heillä oli lyhyt matka sinne esitysten jälkeen silloisesta oopperatalosta eli Aleksanterin teatterista. Niinä iltoina Bulsu oli kuhiseva muurahaispesä. Ravintolaa vahtivat kuuluisat ovimiehet Topi Haukkasuo ja ”Holkeri”, joka oli mukava mies, Topi puolestaan oli täysi natsi ja kiusasi meitä ihan aikansa kuluksi. ”Nuori mies, korjatkaa vaatetus-

tanne ja tulkaa myöhemmin uudestaan.” Jos rupesi ryppyilemään, ei ollut asiaa enää koko paikkaan. Sorsakosken Topi, jolla oli nyt uudet kengät, jätti Bulsun aina suosiolla väliin. Hän pysytteli Vanhan kupilassa basistibroidinsa Antin kanssa.

Täytyy pitää suoranaisena ihmeenä, että Someron poika on selvinnyt hengissä kaikista elämänvaiheistaan ja asuu tänä päivänä sääntillisesti paritalossa Helsingin Kumpulassa. Kutsuttakoon sitä vaikka maailman kahdeksanneksi ihmeeksi.

Ehdin opiskella valtiotieteellisessä tenttiä vaille cumlauden ennen kuin päädyin Teatterikouluun. Olisin helposti lukenut itseni maisteriksi asti, mutta kohtalo valitsi toisin. Otin valtsikaan yhteyttä noin viisitoista vuotta sitten ja kysyin, miten tutkinnon voisi hoitaa loppuun. Mitään periaatteellista ongelmaa ei ollut, koska minulla oli kuulemma elinikäinen opiskeluoikeus. Suorituksistani ei kuitenkaan löytynyt dokumentteja, ja minä taas olin hävittänyt opintokirjani aikoja sitten. Minulla olisi tuolloin ollut aikaa lukea taas tenttikirjoja, mutta homma hyytyi alkuunsa. Ehkä he olisivat pystyneet pöyhimään arkistojaan paremmalla ajalla, mutta jätin asian sikseen.

Ei minusta olisi kyllä saanut virkamiestä. Sikäli kaikki meni juuri niin kuin pitikin. Olen karjalaisevakkojen lapsi Somerolta puhe-
liaasta ja vilkasliikkeisestä suvusta, joka piti aina älytöntä mökää, kun ”heimoa” saatiin koolle. Musiikki liittyi kulttuuriimme olennaisena osana, ja itsellenikin syntyi bändikuvioita nuoresta pitäen. Rakensin oman bassokaapin, kun olin saanut jostain ensin vanhan vahvistimen, ja rämpytin sitten nelikielistä niin maan perhanasti. Esiinnyimme jonkin sortin punk-tyyppisenä bändinä, mutta teimme myös lukioikäisinä pari näytelmää, joita esitettiin koulun salissa.

Me karjalaisten lapsetkin olimme evakkoja Somerolla – mitä muutakaan me olisimme olleet? Vanhempani olivat saapuneet pakon edessä heille vieraaseen paikkaan, ja meitä kohdeltiin sen mukaisesti paikallisväestön keskuudessa. Jotkut ymmärsivät tilanteemme paremmin, jotkut huonommin, mutta me olimme eri porukkaa kuin he – karjalaisia, tunkeutujia.

Albert Camus kirjoitti menestysromaaninsa *Sivullinen* 1940-luvulla. Hän oli muuttanut nuorena miehenä Algeriasta Ranskaan ja kokenut arvatenkin samanlaista melankolista sivullisuutta uudessa kotikaupungissaan Pariisissa kuin minä pikkuruksella Somerolla. Koen vieläkin itseni syvällä sisimmässäni sivulliseksi. Sitä on vaikea selittää. Minulla oli jo nuorempana suuria vaikeuksia kohdata ihan tavallisia ihmisiä normaalissa arjessa. Tuntui aina, ettei ajatuksenjuoksuni ymmärretty. Jos yritin kertoa tunteistani, aiheutin vain lisää hämmennystä.

Olen mielestäni empaattinen persoona ja pidän kauheasti ihmisistä, mutta silti koin, että minuun suhtauduttiin kummallisuutena. Onko totta, että olin outolintu, vai olenko vain kokenut niin, lienee samantekevää, koska tunnetila oli todellinen.

Kamppailin itseni kanssa myös teatterikouluaikoina. Mietin, mikä minussa oli vikana, kun jotkut karsastivat meikäläistä. Jokin niitä reaktioita aiheutti, mutten pystynyt ymmärtämään, mistä se johtui. Jotain minussa oli vikana – täytyi olla. Ehkä sitten olin vain erikoinen persoona.

Somerolla meihin karjalaislapsiin suhtauduttiin suoraan sanottuna rasistisesti, mutta yhteiset sotakokemukset olivat vaikuttaneet kaikkiin sen verran, että useimmat sentään yrittivät kohdella meitä tolkkullisesti. Koulun pihassa lasten kesken tilanteet välillä kärjistyivät. Sekään ei auttanut, että äitini Tuulikki toimi opettajana samassa koulussa, jota itse kävin. Pihapiirissä oli kaksi rakennusta, joista toisessa oli opettajan perheen asunto – meidän kotimme. Toinen oli rakennettu jo 1800-luvun puolella, ja siinä oli kaksi luokkahuonetta. Talojen väliin jäi iso piha, jossa riitti vilskettä. Minä kävin koulua vanhassa puisessa rakennuksessa, ja äitini opetti uudemmassa. Hyvä niin, koska eihän siitä olisi mitään tullut, jos äiti olisi opettanut poikaansa tai edes ollut päivittäin samassa kiinteistössä.

Omaa luokkaani opetti Aili Suveri. Suveri oli saanut nuoruudessaan aviottoman lapsen, joten myös hänen elämänsä liittyi pientä tragediaa. Tunsin hänen lapsensa: hän oli kaikin puolin kiva poika,

mutta aviottomiin lapsiin suhtauduttiin ikävästi. Sellainenhan oli synnillistä, ja Suverit saivat häpeillä kohtalooaan. Koulussamme oli toinenkin lehtolapsi, Reunasen Tepi. Hänen äitinsä oli jättänyt Tepin oman äitinsä hoiviin pikkuruiseen mummonmökkiin. Tepillä ei ollut rahaa ikinä mihinkään. Kerran hän sanoi minulle, että jos maksat mulle kaksikymmentä penniä, niin hyppään rähmälleni tuohon jäiseen lätäkköön. Sehän kuulosti mainiolta idealta – sovimme tempusta, mutta eihän minulta löytynyt killinkiäkään.

Yksi koulun pojista halusi jatkuvasti tapella minun kanssani. Äitini oli tehnyt selväksi, että hänen poikansa eivät aiheuttaisi epäjärjestystä eivätkä varsinkaan koulussa. Kerran riitely eteni kuitenkin niin pitkälle, että aloimme mätkiä toisiamme oikein nyrkeillä. Äitini suuttui minulle sydänjuuriaan myöten, enkä tapellut enää koskaan sen jälkeen. Nielin kiukkuni ja väistelin kiusaamistilanteet, vaikka mikä olisi ollut. En halunnut tuottaa minkäänlaista häpeää vanhemmilleni, joten piti vain selviytyä jollain lailla. Somero oli niin väkivaltainen paikka lapsuus- ja nuoruusvuosinani, että kyllä siellä olisi saanut tapella, jos olisi lupa annettu.

Jopi, joka oli poliisin poika, loi omaa pelon maantiedettään minulle koulutien varressa. Olin jo siirtynyt toiseen kouluun kahden ensimmäisen luokan jälkeen. Aina kotiin palatessani tämä poliisin poika vaani minua tienposkessa. Kotiin johti kaksi reittiä, joita pystyi ajamaan fillarilla. Jouduin miettimään kerta toisensa jälkeen, kumpi reitti olisi parempi. Eilen Jopi oli siellä, ehkä se tänään on tuolla. Jos valitsin väärin, siitä ei hyvää seurannut. Jopi pysäytti minut, alkoi tönä ja pilkata, nosteli takapyörää eikä antanut jatkaa matkaa. Hän oli isompi ja nautti selvästi pienempiensä räähkäämisestä.

Kun kävin kanttorin luona soittotunneilla, kirkonkylän kunditkin saattoivat tulla kiusaamaan isolla joukolla. Turpiini en saanut, mutta eihän se kivalta tuntunut pienestä pojasta, kun iso lössi ryhtyi härnäämään. ”Tunkeutujat” eivät saaneet rauhaa missään.

Eivät karjalaisetkaan olleet mikään homogeeninen ryhmä. Meidän vanhempamme olivat siirtyneet Somerolle luokkaeroineen.

Jaatilalaiset esimerkiksi muodostivat oman yhteisönsä. He olivat kunnan vasemmistolaisia ja paljolti SKDL:n kannattajia. Kolme heikäläistä perusti yhteisen firman – yksi oli kirvesmies, toinen opiskeli lakimieheksi ja kolmas insinööriksi – ja rupesivat restauroimaan helsinkiläisiä kerrostaloja. He saattoivat ostaa kokonaisen talon, pestasivat sinne remonttimiehiksi myös tuttuja karjalaisia Somerolta, myivät sen remontoituaan ja alkoivat tienata ihan perhanasti riikkuivaa rahaa. Nämä kaikki kolme olivat hauskoja miehiä, mutta jouduivat tekemään pesäeroa muihin jaatilalaisiin, kun heistä tuli niin ”porvarillisia” ja bisnekset tuottivat miljoonakaupalla pätäkkää.

Meidän iltamme kuuluivat poikavuosina pesäpalloa, korista ja jääkiekkoa pelatessa, mutta pesiksestä en oikein innostunut. Palasimme koulusta kotiin, sitten läksyt alta pois, kentälle ja iltayhdeksältä takaisin. Kävimme keväisin ja syksyisin myös yleisurheilemassa ja talvella hiihtämässä. Olin perinyt nopeat jalat, ja niistä oli hyötyä kaikissa lajeissa, mutta urheilusta tuli minulle vain rakas harrastus. Muuten elämä Somerolla oli aika ankeaa. Ilmapiiri oli kotonammekin niin jäykkä, että jonkinlaiset jäljet se meihin veljeksiin varmasti jätti.

Reino-isäni oli muuttanut Karjalasta suoraan Somerolle, mutta äitini saapui sinne Mellilästä. He tapasivat toisensa, kun äiti sai Somerolta töitä. Isäni oli rakennusmestari ja myöhemmin monin tavoin innovatiivinen liikemies. Hän oli myös sotasankari, jos asian haluaa niin ilmaista. Hän oli palvellut tykistössä, ja seinällämme oli parikymmentä ansiomitalitaulua Mannerheimin allekirjoituksin. Isäni oli osannut laskea kulmia, miten tykinammukset osuivat tehokkaimmin venäläisten kalloihin. Sotakokemuksista ei puhuttu kuitenkaan koskaan. Isä oli päättänyt niin. Sotien jälkeen isä kuului rotariklubiin ja vastaaviin herrakerhoihin ja nautti arvostusta piireissään.

Vanhemmillani oli reilun kymmenen vuoden ikäero. Ei heidän välillään kukoistanut mikään aito rakkaus. Avioliitto vaikutti lähinnä kulissilta. Sota oli jättänyt jälkensä isään – eihän siitä mihinkään päässyt. Joku posttraumaattinen oireyhtymä hänellä oli niin kuin kaikilla sodankäyneillä miehillä.

Vanhempieni asenne oli sellainen, että meistä pojista kuului tulla tavallisia suomalaisia. Omasta mielestäni se oli väärin, ja aihetta on myöhemmin tutkittukin. Karjalaisten lapset joutuivat kantamaan samaa taakkaa kuin heidän vanhempansa. Me olimme muukalaisia. Pakolaisia, tunkeilijoita. Olimme nokkimassa yhteiskunnan jyväsiä vieraalla maalla. Sellainen se ilmapiiri oli. Tilanteemme oli vielä oudompi kuin varsinaisilla pakolaisilla, joita alkoi tulla myöhemmin hyvinvointi-Suomeen – meidän olimme sentään tämän maan kansalaisia.

Lapsuudenkotiani leimasi porvarillinen eetos, josta puuttui tyystin empatia. Sota-ajan sukupolven evakkovanhemmat olivat päättäneet, että meillä eletään säntillisesti koti, uskonto, isänmaa -hengessä: mekin olemme kantasuomalaisia ja samaa porukkaa kuin kaikki muut. Totuus oli kuitenkin se, että evakot olivat joutuneet jättämään kaiken taakseen ja aloittamaan alusta vieraassa paikassa. Kotoaan paenneiden oli kätkettävä todelliset tunteensa jopa omilta lapsiltaan.

Äitini omaksui roolinsa vielä isäänikin vahvemmin. Ehkä se johtui hänen työstään kansakoulunopettajana. Naisten ei kuulunut haluta mitään; heidän piti toimia siveellisesti ja täyttää kasvattajan tehtävä niin kuin se oli heille määrätty. Heidän kuului synnyttää lapsia ja hoitaa velvollisuutensa. Seksuaalisuudesta tai ylipäänsä omista tarpeista ei saanut puhua. Se ei kuulunut naisten elämään. Kaikenlainen haluaminen oli täysin kiellettyä.

Jos jotain olen tehnyt oikein tässä maailmassa, niin olen pyrkinyt huolehtimaan siitä, että jokainen naiseni ON saanut elää kanssani seksuaalisesti tasavertaisessa suhteessa. Puolisoideni elämä olisi näivettynyt sellaisessa parisuhteessa, jossa he olisivat joutuneet olemaan vain objekteja ja suorittajia – niin kuin äitini.

Myönnän avoimesti, että minulla on ollut paljon naisia ja seksisuhteita elämäni aikana. Kaikki naiseni ovat olleet ihastuttavia persoonia – ihmisiä, ystäviä, puolisoja, joiden kanssa olen saanut itsekin kasvaa ihmisenä. Naiset joutuvat yhä kamppailemaan seksuaalisuutensa kanssa, mutta oman nuoruuteni päivistä on edistytty sentään valovuosi. Tämän kirjan nimi voisi olla myös *Halu*, koska naisen

saama tyydytys ja haluaminen merkitsevät minulle niin paljon. [Koiranikin alkoi heti haukkua, kun rupesin paasaamaan aiheesta. Kyllä sekin tietää, milloin Markku puhuu asiaa!]

Toinen mieltäni askarruttanut aihe lapsuudenkodissani oli uskonollisuus. Äitini joutui lähtemään Karjalasta 13-vuotiaana evakkona isonveljensä, pikkuveljensä ja lehmänkantturan kanssa. Ilmeisesti uskonto oli merkinnyt hänelle paljon jo silloin, mutta vasta uudella paikkakunnalla hänestä tuli harras kristitty. Ajatuksenjuoksu kulki suurin piirtein niin, että maallinen elämä on kärsimystä ja kuoleman jälkeen avautuvat taivaan portit. Äitini katsomus voimistui vuosien varrella. Pidän edelleen hienona ajatuksena, että jokaiselle löytyy oma taivaspaikkansa. Kukaan ei pysty todistamaan väitettä oikeaksi tai vääräksi, koska se on uskomus, mutta se tuo lohtua vaikeuksien keskellä.

Kävin pyhäkoulua pikkupojasta asti ja sain aina tähden vihkooni. Iltarukouskin luettiin kotona, mikä loi turvallisuudentunnetta. Menin tietysti myös rippileirille teini-iässä. Nuorten seksuaalisuus alkoi heräillä niihin aikoihin, mutta salasin visusti omat tuntemukseni. Sen sijaan innostuin ajatuksesta, että me kaikki olemme pyhiä. Kristinuskosta tuntui niihin aikoihin hienolta jutulta. Pidin päälläni valkoista T-paitaa, jossa luki *Jeesus rakastaa sinua*. Leirillemme osallistui myös yksi hieman kaltoinkohdeltu kaveri, joka halusi lausua uskontunnustuksen. Menin hakemaan hänet yöllä punkastaan, ja polvistuimme yhdessä leirialttarille. Tätä muistelllessani aina hieman liikutun. Lahjoitimme yhdessä elämämme ja sielumme Jumalalle ja rukoilimme rinta rinnan pelastusta.

Leiriltä kotiin palattuani tuntui kuin äitikin olisi rakastanut minua. Minulla oli päälläni yhä sama Jeesus-paita, ja kerroin hänelle, miten suuren vaikutuksen Jeesuksen opit ja kymmenen käskyä olivat tehneet minuun. Eihän niissä edelleenkään ole mitään vikaa, mutta suhteeni kristinuskoon on laimentunut niin paljon vuosien saatossa, että koen itseni lähinnä ateistiksi.

Yhtä asiaa ei kirkossa pystytty koskaan käsittelemään, ja se oli ihmisen seksuaalisuus. En kykene vieläkään ymmärtämään, miksi

se oli niin tabu aihe uskovaisten piirissä. Heidän elämänsä on täytynyt olla aivan kauheaa, kun ei ole saanut tuntea itseään millään lailla seksuaaliseksi olennoksi, vaikka jokainenhan meistä on. Sellainen aiheuttaa inhimillistä kärsimystä ja tappaa lopulta koko tunne-elämän. Uskonto ei voi korvata ihmisen perimmäisiä viettejä ja tarpeita, ja sen ymmärsin viimeistään Somerolta pois muutettuani.

En pystynyt yhdistämään ahdasmielisyyttä muuhun kuin kirkkoomme. Mistä sellainen ajattelutapa johtui – silkasta vallankäytöstäkö? Vai normatiivisesta seksuaalisuuden kieltämisestä, joka johti neuroottiseen ja hysteeriseen käytökseen? Kaikki, jotka ovat olleet tekemisissä komedian tai stand upin kanssa, tietävät että neuroosit ovat niiden tärkeintä polttoainetta, koska ne ovat aina läsnä ja niille nauraminen on tervehdyttävää. Aiheista ei ole tullut pulaa.

Äitini oli opiskellut Hämeenlinnan seminaarissa ja saapunut sieltä työhaastatteluun Somerolle. Lapsia syntyi valtavasti niihin aikoihin, joten opettajista oli huutava pula. Hän ajoi Mellilästä polkupyörällä 80 kilometrin matkan ja palasi takaisin kotiinsa samalla kulkupelillä. Se oli melkoinen suoritus, muttei aivan tavatonta sotien jälkeen.

Äitini omaksui *jalon* kasvatuksellisen aatteen, jota kutsuttiin *etä-rakkaudeksi*. Tuskin kukaan tietää sellaisesta mitään nykypäivänä. 1950-luvulla äideille tolkutettiin, että lasta ei saa kosketella liikaa. Oma äitini toteutti periaatetta kirjaimellisesti: hän ei osoittanut hellyyttään käytännössä koskaan. Lasten hellimisessä oli jotain likaista, eikä mieli pysynyt puhtaana, jos niin teki. En ymmärrä, mistä sellainen ajatusmaailma on saanut alkunsa ja miten sitä on perusteltu, mutta niin nyt vain kuului toimia. Päälaelle sai ehkä taputtaa, mutta siinä kaikki. Sellainen toi erehdyttävästi mieleen natsiajat. Olihan meillä Somerolla ihan oikea vanha natsikin – hammaslääkäri, jonka historian tiesivät kaikki. Tämän herran käsittelyyn kun joutui, niin tiesi käyneensä. Hänen praktiikassaan ei käytetty kivunlievitystä.

Meitä oli neljä veljestä. Vanhin oli Ari, sitten synnyin minä ja minun jälkeeni Timo. Vesa syntyi iltatähtenä neljä vuotta Timon jälkeen. Äidilläni siis riitti kaitsettavaa omien oppilaidensa lisäksi.

Isäni toimi kunnan virassa rakennustarkastajana. Myöhemmällä iällä hän perusti myös vesihuoltoon erikoistuneen osakeyhtiön, jota hän pyöritti eläkkeelle jäämiseensä asti. Vielä minun syntymäni aikoihin isä oli työskennellyt infrastruktuurihankkeita toteuttaneessa Silta ja Satama Oy:ssä ja veivannut aina mustaa Peugeotiaan aamuvarhaisella käyntiin kotipihassamme ennen kuin oli lähtenyt keikoilleen. Äiti kertoi mielellään tarinaa, kuinka eräällä kerralla ”Pösö” ei ollut startannut sitten millään. Isä oli veivannut ja veivannut antamatta periksi ja käynyt vain vaihtamassa kuivaa paitaa päälle. Jotain härkäpäistä sisukkuutta sekin kai kuvasti. Pääsin parivuotiaana taaperona Isosaareen äitini kanssa, kun isällä oli siellä työkomennus. Meistä on olemassa valokuvakin, jossa konttaan äitini jaloissa into piukassa.

Vesihuolto Oy:n perustaminen oli isältäni nerokas veto. Kaikissa taloissa oli silloin vielä omat kaivot, mutta vettä ei aina riittänyt eikä se ollut välillä juomakelpoistakaan. Isä perusti yhtiön, joka toimitti puhdasta vettä kaikille sitä tarvitseville. Minä olin osallistunut suuren keskuskaivon etsimiseen kesätöinäni. Projektia oli johtanut vesialan insinööri, joka oli järjestänyt koekaivauksia pitkin pitäjää. Kumauttelin lekalla pitkää kankea maahan, ja jos kuului hiekan rahiina, insinööri valpastui heti. Someron maaperä oli enimmäkseen savea, mutta hiekkapohjaisia alueitakin oli, ja pohjavesialueet löytyivät niistä. Vesisuoni löytyi lopulta vanhasta hiekkamontusta, jonne perustettiin vedenotto pumppuineen ja putkineen. Ihmiset maksoivat kiltisti vesimaksunsa, ja isä piti huolen kaikkina vuorokaudenaikoina, että jakelu toimi moitteettomasti.

Isä oli saanut pesämunan vesihuoltofirmaansa hieman erikoisella tavalla, kun Saharaan oli alettu vetää sähkölinjoja 1960-luvulla ja sinne oli tarvittu yhtäkkiä tuhatmäärin kyllästetystä puusta tehtyjä tolppia. Isä oli perustanut kaverinsa Nuotion Pentin kanssa Kestokyllästämö Toikka ja Nuotio Oy:n, jolla he olivat vastanneet suureen kysyntään omalla pienellä panoksellaan. Pylväitä olisi mennyt kauaksi miten paljon tahansa, mutta eihän kahden miehen pikku firma

pystynyt toimittamaan tavaraa määräänsä enempää. Innovatiivisuudesta ei ollut jäänyt kiinni sekään hanke.

Someron yhteiskouluun päästyäni elämäni muuttui kertaheitolla. Samasta koulusta oli ponnistanut kuuluisuuteen monta taiteilijaa Rauli ”Badding” Somerjoesta, Mauri Antero Nummisesta ja Severi Parkosta lähtien. Samassa rakennuskompleksissa toimi yksityinen oppikoulu ja lukio, joissa oli käytössä lukukausimaksut. Isälläni ja äidilläni oli onneksi varaa maksaa niitä.

Yhteiskoulun oli perustanut Joel Vilkki, pujopartainen vegetaristi, jonka erityisalaa oli ollut esperanto. Kasvatusperiaatteiltaan hän oli tolstoilaisia, kuten useat muutkin vuosisadan vaihteen sivistyneistä ajattelijoista ja kasvattajista. Se oli hieno aate, joka kannusti etsimään harmoniaa itsen, maailman ja toisten ihmisten kanssa. Muissa Suomen kouluissa veisattiin *Jumala ompi linnaamme*, mutta Vilkki liputti itsenäisen ajattelun puolesta. Periaatteisiin kuului myös ruumiillisen työnteon merkityksen korostaminen, ja se koski sivistyneistöä siinä missä työväestöä. Leo Tolstoi oli itsekin puurtanut juhtien kanssa pelloilla – hänestä löytyy kuvamateriaalia historiankirjoista.

Koulun pääarakennus oli arkkitehti Aarne Ervin suunnittelema. Sieltä löytyivät jopa erilliset aineluokat. Missään muualla ei liene ollut silloin samanlaisia hienoja fysiikanluokkia, auditorioita ja vastaavia. Opettajiksikin valikoitui kaikenlaisia erikoistapauksia. Yhteiskoulussa panostettiin oppilaiden luovuuteen, mikä sekin oli aivan poikkeuksellista siihen maailmanaikaan. Lasten ja nuorten piti osata ilmaista itseään, myös taiteellisesti.

Yhteiskoulu osoittautui itselleni suoranaiseksi taivaanlahjaksi. Olisi tietysti löytynyt muitakin tasokkaita lukioita, muttei mitään meidän koulumme kaltaista. Ilmapiiri oli rento ja avoimen kannustava – toisin sanoen ihan toista maata kuin Somerolla yleisesti.

Tutustuin koulussa Raimo Lylyyn, joka on edelleen hyvä ystäväni. Sitä, mitä emme kotoamme saaneet, jaoimme toisillemme: iloista elämänasennetta, hyvää fiilistä ja tulevaisuudenuskoa. Raimo oli erittäin lahjakas muusikonalku. Hänen soittimensa oli kitara, minun

taas poikkihuilu, jota olin alkanut soittaa kansakouluikäisenä Someron konservatoriossa. Käteeni oli annettu ensin täysin kelvoton soittopeli, jonka joku kaupparatsu oli onnistunut myymään opistoon, mutta onneksi totuus valkeni ennen kuin ehdin luovuttaa.

Jos minulla ei olisi ollut ”Ramin” kaltaista kaveria eikä yhteiskoulua, olisin näivettynyt Somerolla enkä olisi tiennyt mistään mitään. Me olimme kuin paita ja perse, koska meitä kiinnostivat täsmälleen samat asiat. Rami oli minua kolme vuotta vanhempi, mutta se ei haitannut ystävyttämme millään tasolla.

Lylyn koko perhe oli musikaalisesti lahjakas. Ramin isästä olisi tullut kanttori, jollei sota olisi tullut väliin. Hän soitti viulua ja puoliso mandoliinia, ja molemmat olivat myös hyviä laulajia. Ramin vanhempi sisko lähti opiskelemaan Sibelius-Akatemiaan ja ryhtyi aikanaan musiikinopettajaksi. Heidän kotoaan ei löytynyt pianoa, mutta sisko oli väsännyt pahvista itselleen koskettimet, laittanut nuottivihon eteensä ja pimputtanut kappaleita omassa päässään. Oli hän kyllä soittanut jo siinä vaiheessa kantelettakin.

Ramin nuorempi sisko lähti Saksaan töihin kirjoitusten jälkeen ja tapasi siellä taidemaalari Paul Landgrafin, joka teki isoja koloristisia ja abstrakteja tauluja. Paul oli taustaltaan tšekkiläinen emigrantti, mutta asui lopun elämänsä Suomessa. Kun arvon taidemaalari saapui ensimmäisen kerran Somerolle, naapurin äijät ottivat hänet vastaan suurieleisesti ja juottivat niin känniin, että hän sammui lepikkoon. Paul-raukka oli kaatanut kurkustaan alas kilttinä miehenä kaiken viinan, mitä oli eteen laitettu.

Ramin isän veli oli jonkin sortin keksijämiehiä, jollaisia arvostettiin yleisesti Somerolla. Meidän paikkakunnaltamme löytyi myös Antti Luukko -niminen keksijäsuuruus, yksinäinen mies, joka kehitteläi kaikenlaisia jänniä vimpaimia kämppillään. Luukon yksi neronleimaus oli perunoiden talviviljely, jossa lannoitteena käytettiin muun muassa omaa virtsaa, mutta hän myös maalasi tauluja. Miehen tähti-hetki oli koittanut Pariisin keksijämessuilla 1950-luvun alkupuolella, kun hän oli esitellyt siellä ”ulisemattoman sirkkelinlaakerin” ja saa-

nut hopeisen mitalin. Luukko askarteli viimeiset aikansa ikiliik-
kujan parissa, kuten niin moni muukin keksijä, mutta projektista
ei tullut valmista. Kävimme usein huvittamassa itseämme Antin
luona, koska hän oli niin mainio ja eriskummallinen hahmo.

Ensimmäisen lukiovuoden jälkeen menin Raimon kanssa kesä-
töihin Ruotsiin nostamaan perunoita. Saimme urakan jälkeen kou-
raamme hulppean summan rahaa, koska Ruotsissa palkat olivat
kaksinkertaiset Suomeen verrattuna. Sitten lähdimme interrailille
Keski-Eurooppaan kaftaanipaitoinemme ja pitkine tukkinemme.
Minä olin vasta kuudentoista, mutta Raimo sentään nipin napin
täysi-ikäinen. Äitimme ja isämme eivät olleet moksiskaan aikeis-
tamme; sanoivat vain, että senkun menette. Raimolla oli mukana
kitaransa ja minulla poikkihuiluni. Menimme nuorina idealisteina
soittamaan Champs-Élysées’lle ja vaikka minne. Laitoimme hatun
eteemme tippejä varten ja jännitimme, miten kävisi – ja hitto vie,
ohikulkijathan sujauttelivat siihen avokätisesti lanttejaan.

Olimme niin hippejä, että poikkesimme paluumatkalla tukhol-
malaiseen salonkiin ja laititimme reiät korviimme. Siihen aikaan
korvikset eivät olleet kundeilla ihan tavallinen näky – ainakaan
Somerolla. Meidän oli tarkoitus palata yhdessä kotiin hienot kil-
luttimet korvissamme, mutta itselleni tuli mutka matkaan, kun
jouduin menemään Turkuun nielurisaleikkaukseen. Rami palasi
edeltä Somerolle. Hän ehti ottaa bussinovelta noin neljä askelta,
kun jo lävähti turpaan. Tervetuliaissanat kuuluivat: ”Täällä ei hipit
hirnu.”

Kaveripiiriini kuului myös Kulkin Seppo, joka asui vanhan, hie-
man alkoholisoituneen äitinsä kanssa omakotitalossa. Saimme
puuhata keskenämme kaikenlaista heidän talonsa alakerrassa.
Kuuntelimme David Bowieta, Beatlesia ja muita vastaavia tajun-
nanräjäyttäjiä. Sepon kämpille ilmestyi pian ihan oikea kitarasan-
kari. Paikallisen muovitehtaan johtajan tytär oli nimittäin löytä-
nyt Lontoosta muusikon ja tuonut sen Somerolle. Pitkätukkainen
kaveri soitti sellaisessa bändissä kuin *Yellow* ja myöhemmin omaa

nimeään kantaneessa *Melvin McRaessa*. Hän oli täydellinen ilmes-
tys suoraan Britannian musamaailmasta. Pitkäjalkainen kuikelo,
joka soitti Gibsonin *Les Paulia* ja antoi meillekin näytteitä soitto-
taidoistaan. Muovitehtaan johtajan tytärkin oli kyllä kuin toisesta
maailmasta.

Minulle ei saneltu kotona ammatti- tai urapolkua, mutta lu-
kiosta täytyi valmistua hyvin paperein. Asiaan kuului pitkä
matikka, joka oli pirun hankala ja työläs oppiaine. Luin sitä illat
pitkät, koska oli pakko. Myöhemmin vasta tajusin, että matema-
tiikka auttoi hahmottamaan maailmaa myös avaran käsitteelli-
sesti. Missään muussa aineessa ei päästy samalla tavalla tieteelli-
sen ajattelun puolelle. Siinä oli abstrakti käsitteistö, massan lait ja
maailmankaikkeuskin läsnä. Pärjäsin kirjoituksissa oikein hyvin,
mutta matikan L:stä jäi puuttumaan kolme pistettä. Se harmitti
vietävästi, mutta eihän se onneksi määrittänyt elämääni. Neljästä
muusta aineesta kirjoitin ällän. Saksasta sain vain C:n, kun en jak-
sanut lukea sitä tarpeeksi.

Somerosta pitää kertoa vielä tasapuolisuuden nimissä, että ei
siellä kaikkien ihmisten elämä ollut jatkuvaa penninvenyttämistä
tai kitkuttamista. Seudulta löytyi valtavan isoja maatiloja ja hienoja
kartanoita, kuten Hirsjärven, Hovilan, Lahden, Långsjön, Kimalan,
Åvikin ja Palikaisten kartanot. Palikaisten tiluksilla oli sellaiset pari-
sataa hehtaaria peltoa ja toistatuhatta hehtaaria metsää. Se, joka ei
hehtaareista ymmärrä, voi hahmottaa pinta-alan vaikka niin, että
sijoittaa jokaiselle hehtaarille pari jalkapallokenttää.

Kartanoiden väki oli tietysti aivan oma lukunsa. Palikaisten
kartanossa asuivat Ramsayt, joiden pojat olivat meitä puoli met-
riä pidempiä ja puhuivat tietysti ruotsia. Niitä vastaan ei kannatta-
nut pelata koripalloa, mutta kyllähän me pelasimme, ja turpiin tuli
aina. Ramsayt harrastivat myös ralliautoilua, lentämistä ja kaikkea
sellaista, mistä meikälaisten ei kannattanut edes uneksia.

Somerolta löytyi siis ihmisiä moneen lähtöön. Oli paikallista
pienviljelijää, yrittäjää ja hanslankaria, sinne kotiutuneita karjalai-

sia ja herraskaista kartanonväkeä. Onneksi oli myös Someron yhteiskoulu, tuo vehreä keidas keskellä savimaata. Sieltä sain evääni pitkälle marssille estraditaiteilijana ja elokuvanäyttelijänä.

Luku 2

Menolippu Helsinkiin

Isälläni ja äidilläni oli pieni sijoitusasunto Linnankoskenkadulla Taka-Töölössä. He olivat kai ajatelleet niin, että joku meistä lapsista voisi tarvita sitä opiskellessaan Helsingissä. Isoveljeni oli asunut siellä jo pari vuotta, ja nyt arpa lankesi minulle, kun pääsin opiskelemaan sosiaalipolitiikkaa valtiotieteelliseen heti lukion jälkeen.

Valitsin ”valtsikan”, koska pääsin sinne suoraan papereillani. Vanhempani olisivat varmaankin halunneet nähdä minut teknisellä alalla – rakennusmestarina, insinöörinä tai arkkitehtina – ja jos fiksumusti olisin ajatellut, niin Teknilliseen korkeakouluunhan minun olisi kannattanut hakea. Olin pärjännyt matikassa hyvin ja saanut aina fysiikastakin kympin. Mutta minua ei kiinnostanut lukea pääsykokeisiin eikä tehdä urasuunnitelmia. Hain myös matemaattisluonnontieteelliseen lukemaan tilastotiedettä ja pääsin sinnekin, mutta yhteiskunnalliset asiat kiinnostivat enemmän kuin numerot.

Valtsikassa oli professorina niihin aikoihin Jeja-Pekka Roos, mutta sosiaalipolitiikan kantaisä Heikki Waris oli jäänyt jo eläkkeelle muutamaa vuotta aikaisemmin. Luentosali sijaitsi Franzéninkadulla Kalliossa, ja siellä pääsi tarkastelemaan yhteiskuntaa monesta eri näkökulmasta. Omasta mielestäni jokaisen kansalaisen olisi syytä lukea sosiaalipolitiikkaa edes apron verran.

Tiesin kyllä, ettei valintani olisi välttämättä lopullinen, mutta viihdyin oikein hyvin valtsikassa. Suurin kiinnostuksenkohteeni oli ollut siihen saakka etologia – eli eläinten käyttäytymisen tutkiminen

– mutten osannut pitää sitä minään ammattivaihtoehtona. Vanhim-
masta veljestäni tuli biologi, joten hän keksi yhdistää harrastuksensa
ja työnsä. Minustahan tuli myöhemmin ihmiseläimen tutkija, mutta
palataan siihen tuonnempana.

Perhe-elämämme oli ollut niin kauhean autoritääristä, että halu-
sin lähteä kotoa heti, kun sain ylioppilaslakin päähäni. Isäni oli
mukava mies, ei siinä mitään, mutten tuntenut oloani missään vai-
heessa kotoisaksi hänenkään seurassaan. Äiti oli hoitanut kodin, ja
isää oli nähnyt joskus silloin, kun hän oli palannut työreissuiltaan.
Hän jäi vieraaksi minulle ja muillekin lapsilleen. Perheen henkinen
ankeus oli alkanut painaa viimeistään murrosikäisenä. Osoitin miel-
täni ripustamalla Leninin kuvan huoneeni seinälle. Aamulla sitä ei
enää ollut. Kaipa minäkin olisin isäni housuissa repinyt sen alas, jos
olisin sotinut neuvostoarmeijaa vastaan.

Maailma muuttui ihan täysin oman sukupolveni aikana, ja siitä
kaikki konfliktit tietysti johtuivat. Ikivanhat konservatiiviset arvot
eivät yhtäkkiä enää jyllänneetkään, eikä raskaan työn raataminen
ollut kaiken mittari. Yhteiskunnallinen asema, kirkkovaltuustoon
kuulumiset, yhteismetsähallitukset tai liike-elämän kuppikunnat
olivat meille yhtä tyhjän kanssa. Ne olivat pönötystä, viirejä kirja-
hyllyn päällä. Tilalle tulivat vasemmistolaiset arvot vapaus, veljeys
ja tasa-arvo. Rauhanliike jyräsi ikivanhat käsitykset kodista, uskon-
nosta ja isänmaallisuudesta. Kaiken sen takia tuntui valtavan helpot-
tavalta muuttaa Helsinkiin, mutta sinne päästyäni olin hetken aikaa
ihan huuli pyöreänä: vapaus oli tullut, mutta piti ottaa myös vas-
tuuta omista tekemisistään. Kaikki oli aivan vierasta, enkä tuntenut
ketään. Isoveljeni Ari asui jo Helsingissä, mutta hänelläkin oli omat
kuvionsa.

Hämäläis-Osakunnasta tuli itselleni tärkein tukikohta. Siellä riitti
ihan tarpeeksi pöhinää parikymppiselle kaverille. Vanhan kuppilasta
tuli myöhemmin toinen olohuoneeni, mutta valtsikan aikoina en
siellä vielä käynyt. Osakunnan tilat sijaitsivat Kampissa. Pelasimme
”Hämiksellä” flipperiä harva se ilta, ja ”isot pojat” opettivat minulle

kikan, jolla säästi vähiä lanttejaan. Kun tönäisi laitetta oikeasta kohdasta, tauluun napsahti vapaapelejä. Flipperin ääressä saattoi helposti vierähtää useampiakin tunteja. Se oli ihan aivotonta puuhaa, mutta pirun hauskaa. Laite ei tuottanut järjestäjille paljonkaan, mutta tuskin sitä miksikään rahasammoksi oli tarkoitettu.

Helsinkiin sopeutumistani hidasti se, että olin vaellellut luonnossa koko nuoruuteni ja käynyt kalastamassakin aina kun oli tullut tilaisuus. Sieluni ei levännyt isossa kaupungissa, jossa oli liikaa ihmisiä, betonia ja asfalttia. Mutta kun liityin osakunnan ohjelmatyöryhmään, ahdistukseni alkoi helpottaa. Soitin aluksi poikkihuihua, ja esiinnyimme Tavastialla rauhantapahtumissa ja vastaavissa opiskelijoiden riennoissa. Yhtenä iltana tutustuin Erängön Timoon, joka pani merkille, että täällähän on tällainen kaveri, joka osaa soittaakin jotain. Timolla oli tekeillä *Silkkihansikkaat*-niminen näytelmä Ylioppilasteatteriin, ja hän pyysi minua mukaan. Hän oli pestannut esitykseen jo toisenkin musamiehen, Jukka Orman, joka soitti kitaraa. Hyttisen Jami pyöri näyttämöllä silkkihansikkaidensa kanssa, ja me Orman kanssa säestimme häntä. Esityksessä kritisoiitiin tietenkin ankarasti kapitalismia ja ”pahan pääoman” edustajia.

Seuraavana kesänä pääsin näyttelemään ensimmäisen roolini Raila ”Allu” Leppäkosken ohjaamassa *Kyläraittien kuninkaassa* Ylioppilasteatterin lavalla Puotilassa. Esitin siinä renkipoika Mattia. Toisena renkinä huhki Jaarasan Matti, josta tuli myöhemmin minun ja Erängön Timon tavoin Lapinlahden Lintuja. Kesäteatteriesitykset olivat ehtaa suomalaista kulkuri- ja rakkausfarssia. Hyppelimme Matin kanssa ison kiven päällä ja huutelimme: ”Heleijaa.” Eipä siinä montaa repliikkiä tarvinnut osata. ”Allu” oli ilmeisesti niin vakuuttunut siitäkin vähästä, että hän pestasi minut esittämään myös Otto-Ville Kuusista seuraavana talvena. Näytelmä oli sanalla sanoen karmea, ja minä olin vähintään yhtä huono kuin koko toteutus, mutta jotenkin siitä selvittiin.

Samana talvena perustimme Ylioppilasteatterin kisällit -nimisen ryhmän. Teatterin pitkiin perinteisiin kuului tunnettujen lau-